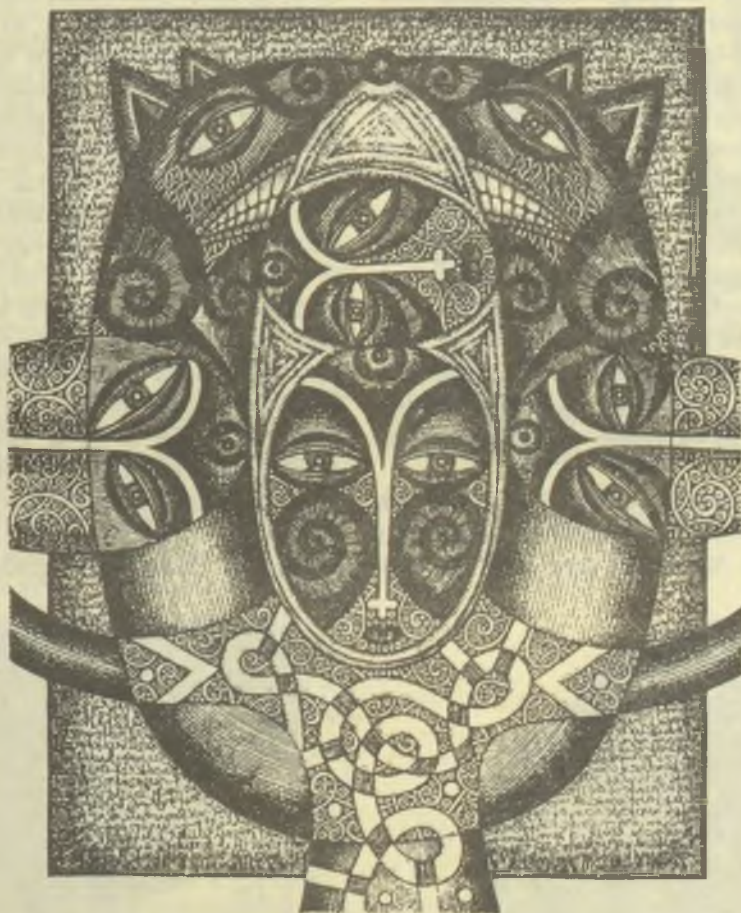

Kiadja a „Kisgrafika Barátok Köre” Grafikagyűjtő és Művelődési Egyesület.
(1027 Budapest, Frankel Leó út 12.)

Szerkesztőbizottság: dr. Arató Antal, Király Zoltán, dr. Soós Imre.

Felelős kiadó: dr. Vida Klára ügyvezető titkár

Totem. Ifj. Feszt László rézkarca C3, C5

TARTALOM

- „Hagyni, hogy a titkok megérintsenek”. Ifj Feszt László grafikai világa (Király Zoltán)
Dr. Katona Gábor gyűjteménye – Szegeden (Katona Csaba – Dr. Krier Rudolf)
Fery Antal emlékkiállítás Szegeden (Varga Mátyás)
Kőhegyi Gyula és Xantus Géza kiállításairól (Soós Imre és Dr. Ladocsi Gáspár)
In memoriam Lajos Ferenc (Arató Antal)
A bostoni kongresszusról. – Katalán exlibris-pályázat

SZEMLE – HÍREK – KÖNYVESPOLC

„HAGYNI, HOGY A TITKOK MEGÉRINTSENEK”

IFJ. FESZT LÁSZLÓ GRAFIKAI VILÁGA

Ifj Feszt László beleszületett a művészetbe, mert 1957 novemberében művészcsaládban látta meg a napvilágot: édesapja, id. Feszt László a kortárs erdélyi grafikai művészet egyik legeredetibb alkotója, a Kolozsvári Képzőművészeti Akadémia tanára, majd rektora is volt. Fia 1982-ben szerzett diplomát ugyanott, a grafikai szakon és friss diplomásként a Kolozsvári Állami Magyar Színház díszlet- és jelmeztervezőjeként dolgozott 1990-ig. Kisgrafikát és ex librist pályakezdete, sőt gyermekkora óta készíti, hiszen amint vallja, azon szerencsés emberek közé tartozik, akiknek a munkája a hobbi is. Ám a kisgrafika felé fordulást az akkori erdélyi, és általában a „szocialista országok” politikai-társadalmi helyzete is magyarázza. A kommunista diktatúra elzárta a művészeket a nyugati világtól, ám külföldön nevet szerezni csak úgy lehetett, ha a művek kijuthattak a határon túlra. Hogy a hatóságok el ne kobozzák, el ne lopják, csak borítékba zárt kisgrafikákat lehetett postai úton küldeni. Részben ez is magyarázza az ex libris és a kisgrafika 1960-1980 közötti nagy népszerűségét és virágkorát.

Feszt László nem kizárólag exlibris-készítő művész. Legfontosabb és legbensőbb mondanivalóit szabad, vagy úgynevezett képgrafikáin fogalmazza meg. Csak ex libri-

sekből álló kiállítása eddig nem is volt, bár e műveinek a száma meghaladja a százat, sok sikert aratván velük.

A romániai diktatúra bukása után, 1990-től Magyarországon folytatja munkásságát. Szombathely és Szödliget után 1998 óta Budapesten él és alkot, szabadúszó grafikusként. A kisgrafika kedvelői és az exlibris-gyűjtők táborában elsősorban mint könyvjegyművész vált ismertté az elmúlt évtized alatt. Rendkívül eredeti, sajátos formavilágú, nagy művészséggel kidolgozott, igen aprólékos díszítőelemeket alkalmazó és ezért szinte plasztikai hatású grafikai első pillantásra megragadják a szemlélőt. E kisgrafikák is sokat elárulnak alkotójuk szemléletéről és képalkotó művészetéről, ám igazában akkor érthetőek teljesebb mértékben, ha ismerjük nagyobb méretű képgrafikáit. Azokban teljesebben ki alkotói stílusa, szemlélete és témavilága, amit a grafikai jegyek hordoznak. A művész érdeklődési köre széles és sokirányú, a „kultúrörökség” számos területéről merít. Az 1994-es győri kiállításáról szóló újságcikk arra mutat rá, hogy „grafikai lapjai arról a preferenciáról árulkodnak, amelyet a művész a primitív és az ókori népek civilizációja iránt tanusít. Az óceániai népművészet formakincseire visszavezethető, erre emlékeztető Maori-sorozat, a klasszikus görög kultúra emlékeit és

ifj. Feszt László rézkarcai, C3, C5

mondavilágát korszerű eszközökkel megidéző *Kozmogónia* vagy *Prométheusz*-témafeldolgozások eklatáns példái ifj. Feszt László említett vonzódásának illusztrálására”.

– Bár ez mind igaz, de a művésszel töltött közel egy órás beszélgetés során kiderült, hogy ezeknél is többről van szó alkotásaiban. Mint minden kutató szellemet, őt is az egyetemes értékek foglalkoztatják, egyszerűbben fogalmazva, a művészet kezdetei és indítékai: miért kezdett el az ember esztétikus, vagy annak tűnő tárgyakat, dolgokat készíteni, és milyen formákban igyekezett mindezt megfogalmazni. A válasz egyértelmű: szebbé tenni a környezetet, nemesíteni a lelket, felébreszteni a mindenki ott szunnyadó érzéket a szebb, a mélyebb, a titokzatosabb dolgok iránt. Ám ennek a megvalósítása újabb izgalmas kérdéseket vet fel: hogyan lehet rögzíteni képben az örök változást, a mozgást, amelynek legősibb formái a spirál és a labirintus, amelyek viszont összefüggésben vannak a titokzatos kozmikus mozgással is. Ezért foglalkoztatja a művészt a régészet, a magyar őstörténet, a kozmogónikus mítoszok, a különféle mitológiák, egészen az ősi keleti és indiai mítoszokig – ezekből is leszűrve az élményeket a válasz kereséséhez. Ezért foglalkoztatja az anyag mozgalmassága, a pozitív-negatív végtelen megragadása. Kutatja a mélyrétegeket, olyan mélyre merülve, amennyire lehet, s ezt megjeleníteni grafikáin. Tréfásan mondhatnánk, hogy a grafika mikrobiológusa, ám ennél is több. Mert izgatják a végletek, a kezdet és a vég. Műveiben a kozmikus végtelent, vagy a halált mint véget, de mindenképpen az ezek közötti vagy ezeken belüli körforgást igyekszik kifejezni, megfogalmazni. Kutatja mindezeknek a régebbi megfogalmazásait, kifejezési kísérleteit: az ősmotívumokat, a szanszkrit „mandala” sematikus világbábrázolást, a sámándob-rajzokat, a lélekmadár ábrákat és így tovább, vagyis a *mindenség* és a *személyiség ábráit*. Nála a makrokozmosz sugallja a kompozíció vázát, a tartalom lehető legteljesebb lebonthatóságáig, a mikrokozmosz elemeiig. Így a elemek, a részecskék mozgása alkotja azt a lenyűgöző képet, amit megrajzol. Természetesen, mint magyar művész, alapvetően a magyar ősművészet illetve népművészet gyökereiből és elemeiből indult ki, tovább keresve a hasonló forma- és eszmevilágot más népek művészetében is. *Dr. Dragomán Pál: Feszt László grafikáiról* című cikkében mindezt nagyon világosan foglalja össze (ÉLETÜNK, (Szombathely), 1994, 9.) ezért hadd idézzem az ő megfogalmazását: „Különös világot látunk rajzain, mítikus, hierarchikusan szigorú szerkezetet, olyat, amely leginkább a természeti népek totemisztikus ábrázolásait juttatja eszünkbe, maori tetoválásokat vagy ausztrál kéregfestményeket. De igen közel állnak ezek a rajzok a magyar népművészet egyes területeihez, a karcolt csonfaragványok, lőporszaruk, vagy a festett húsvéti tojások formavilágához. Pedig antropomorf, figurális művészet ez. A vastag, kontúros vonalakkal körülhatárolt emberi alakok gazdag növényi bujasággal borítják be a papír egész felületét. A rajz az ábrázolt figuráknak mintegy

Ifj. Feszt László rézkarca, 3, 5

Ifj. Feszt László rézkarca, 3

a röntgenképét, belső szerkezetét is ábrázolja és ott, ahol a csontok, izomzat, belső szervek nem töltik ki az egész felületet, különös spirálok, szerteágazó vonalak tetoválás érzetét keltő szerkezete teszi térbelivé a síkban ábrázolt emberi figurákat."

Az itt elmondottak többnyire a művész egyedi képgrafikáira jellemzőek, de amint már említettem, megjelennek s érezhetőek a kisgrafikákon és az ex libriseken, a sokszorosított grafikai műveken, bár a rézkarc csak egy bizonyos finomságig ad lehetőséget mikrokozmosz ábrázolásra. Az ex libriseknél egyébként is túl sok a megkötöttség, részben a megadott témák, másrészt a megrendelők különféle kívánságai folytán. Ezért e műfajban inkább csak korlátozottabban, technikailag megvalósított több formában tudja grafikai világát megjeleníteni. Ex libriseinek témavilága, ábrázolásmódjának eredetisége azonban rávall a fentebb elmondottakra, így rendkívül egyéni és izgalmas. Nem véletlen a népszerűsége.

A grafika mai helyzetéről a művészeknek kissé szkeptikus a véleménye, amely szerintük ma már nem „menő” műfaj. Egyrészt háttérbe szorítja a jó poszter, a technikailag egyre tökéletesebb és jól keretezett művészeti reprodukció, s ez ráadásul csaknem olyan drága, mint a sokszorosított grafika. Másrészt a grafika hobbi-terület lett, kevesen gyűjtik és még kevesebben vannak, akik meg is tudják fizetni. Manapság a művész is gyakran már csak „hobbiból” készít sokszorosított grafikai művet. Mindezek ellenére az ex librisgyűjtőknek komoly tábora van szerte a világon. A neves portugál műgyűjtő és szaktudós *Artur Mario da*

Mota Mirandának A jelenkori ex libris-művészet című, eddig 23 kötetes enciklopédiája is kitűnő példa erre. E sorozat – amelyet Miranda úr 32 kötetesre tervez – 17-ik kötetében 1995-ben bemutatta Feszt Lászlót, közölte ex libriseinek és alkalmi grafikáinak alkotásjegyzékét 1981-től 1995-ig. Sajnos azóta nem jelent meg ennek folytatása, kiegészítése.

Ifj Feszt László művészete kiteljesedőben van, nevét egyre szélesebb körben ismeri meg a világ. Eddig 17 csoportos kiállításon szerepeltek a munkái, Magyarországon kívül lengyel, olasz, osztrák, japán, norvég és szlovéniai tárlatokon; 1990 óta hazánkban hét, Németországban egy önálló kiállításon mutatkozott be. Állandó szereplője az ex libris-pályázatoknak és kiállításoknak. Ezek felsorolása jelzi, hogy művei sokfelé elviszik a magyar ex libris jó hírét: 1972 Jászberény, 1973 Tarnow (Lengyelország), 1981 Milánó, 1983 Pescia-Arezzo, 1983 Epinal (Franciaország), 1984 Trzic-Ljubljana, 1984 Malbork (Lengyelország), 1989 New York és Párizs, 1989 és 1991 Sint Niklaas (Belgium), 1990 Gemert (Hollandia) és Kronach (Németország), 1992 Gyula, Genova és Sapporo, 1993 ismét Gyula, 1995 Belgrád és Pozsony. Bármelyik műfajban alkot is Feszt László és bármilyen technikai eljárást alkalmaz is, legyen az bár szitanyomat, anyagnyomat (kollográfia), kollázs, rézkarc, színes rajz vagy festmény, minden műve mélyén ott van a ki nem mondott törekvés, szándék, amit ez írás címéül választottunk: „hagyni, hogy a titkok megérintsenek!”.

Király Zoltán

DR. KATONA GÁBOR GYŰJTEMÉNYE SZEGEDEN

Ez év január 29-étől március 3-ig, Pápa, Budapest és Hatvan után, Szeged közönsége is megismerkedhetett a *Dr. Katona Gábor* nevére metszettelapokból összeállított kiállítással, amelynek az ötletét a helyi KBK titkára, *Szepesváriné Rácz Mária* felkarolta, felvéve a kapcsolatot a Somogyi Könyvtárral. E könyvtár ad otthont a szegedi KBK rendszeres összejöveteleinek. Január 29-én a kisgrafikabarátok szegedi csoportjának részvételével került sor a kiállítás megnyitására. A jó hangulatú összejövetelen a megnyitó beszédet a helyi csoport doyenje, *Dr. Krier Rudolf* mondta, miközben a közönség az elhunyt gyűjtőre emlékezve, felállva hallgatta szavait.

A művés kisgrafika megbecsülésének jelképeként értékelhetjük, hogy a kiállításról hírt adott a régió legolvasottabb lapja, a Dél-Magyarország, és megjelent a helyszínen a szegedi városi televízió forgatócsoportja. Ennek nyilatkozva *Szepesváriné* beszélt a kisgrafika és az ex libris fogalmáról, míg a gyűjtő unokája *Katona Csaba* röviden ismertette nagyapja életútját, valamint bemutatta a gyűjteményt. A könyvtár olvasójában elhelyezett kiállítás talán ahhoz is hozzájárult, hogy a könyvtárlátogatók köréből új híveket toborozzon a

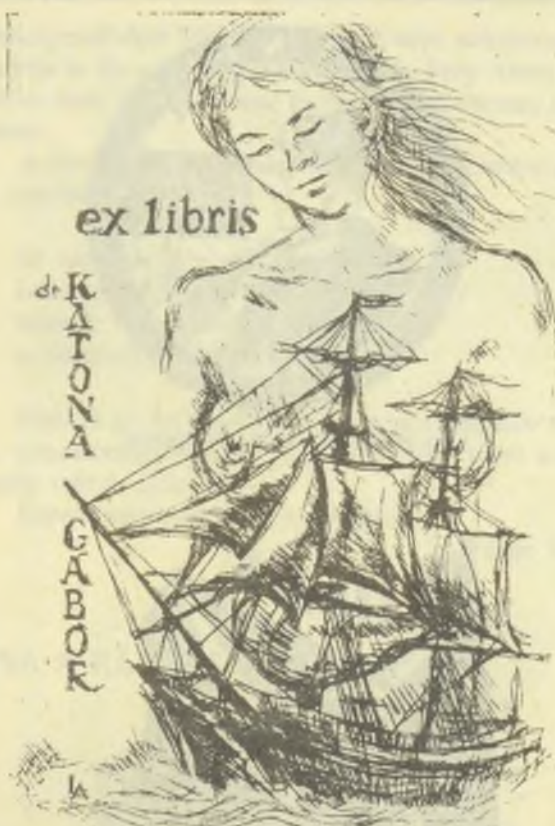
kisgrafika barátainak táborába. Valamennyiük nevében ezúton is szeretnénk megegyeszer megköszönni a kiállítás létrejöttéhez nyújtott segítséget *Juhászné Lengyel Ildikónak*, *Sikaláné Sánta Ildikónak* és a KBK szegedi csoportjának, főleg *Szepesváriné Rácz Mária* titkárának. Az alábbiakban részleteket közlünk a megnyitóból.

Katona Csaba

Tisztelt Tárlatnyitó Közönség!

A nem régen elhunyt, szép kort megélt kisgrafika-gyűjtő társunkra emlékezünk, aki egy évvel ezelőtt még a magyar gyűjtők szeniora volt. Most összegyűltünk, hogy gyűjtői hagyatéka által emlékezzünk reá. *Dr. Katona Gábor* sok évtizeden át képviselte a magyar kisgrafika-gyűjtés magas színvonalát a nemzetközi találkozókön, így legutóbb még 1996-ban is. A KBK szegedi csoportja tisztelettel és szeretettel emlékezik meg róla...

Az ex libris a könyvnek, mint a kultúra hordozójának és a megnevezett személynek, mint jogos tulajdonosnak az összetartozását fejezi ki. Igaz, hogy erre

László Anna rézkarcai, C3

a célra a tulajdonos nevének sajátkezű bejegyzése is megfelelne, de az ex libris alkalmazása már a kultúra egy magasabb fokát jelenti: a könyv, egyben a saját tulajdonosi méltóság megbecsülését is. Rátérve magára az ex librisre, régi megállapítás, hogy a műzsák legkisebb gyermeke. Olyan, mint az irodalomban az epigramma: egy bölcs mondás, egy sóhajtásnyi daltam, vagy egy találó karikatúra. Mint művészeti alkotás, két ember közös gondolata: a megrendelőé, akiben megfogyan egy gondolat, de azt csak megnevezni tudja, a megjelenítést a művészre bízva. Így a két személy között egy bizonyos társszerzőség alakul ki: kitalálják, megértik egymás gondolatát és az az igazi művész, aki az átvett gondolatot az átadó teljes megelégedésére tudja látható formába önteni. Ezzel a mostani-jelen gondolatát átmentik a jövő részére.

Ez a kiállítás a bizonyítéka annak, hogy elhalt gyűjtőtársunknak, Katona Gábor bátyánknak sok gondolata volt, ezeket sokan megértették és formába is öntötték. És ezek a formába öntött és ez által a JÖVŐ részére átmentett gondolatok már nem vesznek el: örök részeseivé lettek az általános emberi és egyben a magyar kultúrának, azon belül magának a kisgrafikai művészetnek. Ezek a formába öntött gondolatok örök emléket állítanak az emberi nem Dr. KATONA GÁBOR nevű egyedének, akit nem lehet mással összetéveszteni, nem lehet elfelejteni, mert ezek a kisnyomatott papírdarabok örök emléket állítanak NEKI szerte a világon, ahová cserelapjai eljutottak.

Dr. Krier Rudolf

FERY ANTAL EMLÉKKIÁLLÍTÁSA SZEGEDEN

A Móra Ferenc Múzeum és Kass János grafikusművész együtt szervezték meg Szegeden Fery Antal emlékkiállítását a Kass Galériában. A kiállított műveket a szegedi Kisgrafika Barátok Köre tagjainak gyűjteményéből Kass János válogatta ki, rendezte tematikus elrendezésű táblókon egy egész életművet reprezentáló tárlattá. Két külön tárló a művész műhelytűkainak emlékeit, fametsző vésőit és szerszámait, egyéb személyes tárgyait és régi dokumentumokat mutatott be, amelyeket Fery Antalné, Valéria asszony és a művész leánya, Bánki Vera bocsátott a kiállítás rendelkezésé-

re. A megnyitó ünnepségen 1999. április 23-án a hatalmas zápor ellenére, nagy számban jelentek meg a művész barátai és tisztelői, a Kisgrafika Barátok Köre budapesti és szegedi tagságának képviselői, Szeged város művészeti életének számos kiválósága, régi pályatársak és érdeklődők. A megnyitó beszédet a 89 esztendő Varga Mátyás Kossuth-díjas díszlettervező, egyúttal kiváló grafikus és kerámiaművész, Fery Antal régi jó barátja és művésztársa tartotta. Az ő bevezetőjével idézzük meg a magyar ex libris klasszikusának emlékét.

Fery Antal grafikája a meghívón

Fery Antal fametszete, X2

Hölgyeim és Uraim!

Szívesen vállaltam Fery Antal grafikusművész emlékkiállításának megnyitását. Háromszor fogtam hozzá a beszéd megírásához, mert az ő személyiségét nem lehet egyszerű szavakkal megrajzolni: kiváló grafikus, költő, mesemondó és népművész volt egy személyben! Jelenségét egy példával világítanám meg. A közelmúltban elhunyt *Yehudi Menuhin* egyik budapesti látogatásakor elvitték a Mátyás Pincébe, ahol az Ifjú Lakatos muzsikált. A jó hangulatban Menuhin elkérte a hegedűt és muzsikálni kezdett. A produkció végétével megkérdezték Lakatost: mit szól hozzá? Rövid válasza ez volt: csodálatosan hegedül, de nem tud mulattatni! Nos, ezt tudta Fery Antal!

A főiskola garabonciása volt. Pályánk egyszerre indult. Két lépéssel járt előttem, 1908-ban Szerencsen látta meg a napvilágot, én 1910-ben Budapesten, a Ferencvárosban. Olyan évszázadot kaptunk, amelyben volt két világháború, országcsönkítés, felszabadító megszállás, és most elég déli szomszédunk felé tekinteni...

Az elemi után a Gyáli úti polgári iskolába kerül-

Varga Mátyás fametszete, X2

tem két nagyszerű tanár, Edvi Illés Jenő és Hofbauer Károly keze alá. Edvi tanár úr hamar felismerte rajzkészségemet, felszabadított a kötelező tanmenet alól és a szertárban rajzolhattam, festhettem, majd az ő ajánlólevelével – amit nem is adtam át – jelentkeztem az Iparművészeti Iskola festő szakára.

Nagy tekintélyű, komoly tudású tanárok irányították mohó tudásvágyunkat. A festészetet a Lotz-nővendék Stein János tanította, a grafikát Helbing Ferenc, aki az első világháború utáni első „aratós” bélyegsorozatot tervezte, majd Haranghy Jenő, a kiváló grafikus. Simai Imre alakrajzot, Veichinger Károly építészetet tanított, aki később a Műegyetemen a városépítészeti tanszéket vezette.

Fery Antal bádogos segédlevéllel rendelkezett, a cukorsüveg-formákat forrasztotta. Inaséveit a szerencsi cukorgyárban töltötte. Felismerték rajztudását, ösztöndíjat kapott, beiratták az Iparművészeti Iskola grafika szakára. Velünk tanult Márk Tivadar barátunk is, aki szabósegédként kezdte jelmeztervezői pályáját. Tavaszra kialakultak a baráti körök, szerelmek! Kisütött a nap, az iskola udvarát ellepték a művészpallanták. Itt szövődött örök barátságunk. Nagyon jó évfolyamunk volt, velünk járt többek között Amerigo Tot is! Hangversenyeket is szerveztünk: kisebb-nagyobb fésűkre papírt helyeztünk, fésű-zenekar szolgáltatta a zenét, Varjú Domokos bőgözött, Benke László pedig művészi fokon szájharmonikázott. Szép élet volt, gyöngyélet.

1935-ben a Nemzeti Színházhoz kerültem, sok feladat szakadt a nyakamba. Fery Antal is bekapcsolódott a munkába. A humor, a jókedv tovább élt bennünk. A szomszédban, a Miksa utcában üzemelt a Kulacs vendéglő, ahol *Seres Rezső* muzsikált, a *Szomoru vasárnap* szerzője. Bizony, nem szomorkodtunk...

1936-ban Janovics Jenő kolozsvári színingazgató szervezte a Szegei Szabadtéri Játékokat. Három tervet készítettem, Fery Antal is besegített a munkába. A vasútról konflissal vonultunk a Nemzeti Színházba, elfoglaltuk az I. emelet egyik helyiségét. Én a rajztáblánál ültem, Tóni a zongoránál. Nyílt az ajtó, beköszönt Tőkés Anna, a Tragédia Évája. Odaszólt Fery Antalhoz: – Maga korrepetál? – Igen – felete Tóni és leütött egy billentyűt. – Lá-lá... elkezdtek skálázni. Engem a hideglelés környékezett, de minden baj nélkül lezajlott a korrepetálás. Ez is azt bizonyította, hogy Fery Antal mindig és mindenkor a helyzet ura volt.

Ahol megjelentünk, barátságok szövődtek, gyümölcsárúsoknál, kocsmákban, virágárúsoknál. Szerenádokat adtunk, száz szál rózsával. Egy rózsza 2 fillér volt akkoriban... 1939-ben Paulini Béla szervezésében londoni vendégzereplésre készült a Nemzeti és az Opera társulatából összeállított csapat. E produkcióba

bekapcsolódott Muharay Elemér népi színjátszó csoportja is. Én a díszleteket terveztem, Fery Antal pedig előénekelte Farkas Ferenc és mások betlehemes játéka-ihoz...

A 85-ik születésnapjára készített metszetére ezeket a sorokat véste:

Itt van már a bűvös 85,
barangoltam jó és rossz között,
közel a búcsú, de tisztán adom át
a Názáreti fehér zászlaját!

Nézzék el, ha beszédem végén nosztalgiába sodort a visszaemlékezés, de megbocsátható, mert mindez szép volt és igaz volt.

Kérem tekintsek meg a kiállítást.

Varga Mátyás

KŐHEGYI GYULA KIÁLLÍTÁSA A RÁTKAI KLUBBAN

A grafika újabb ünnepének adott helyet a Városligeti fasor 38. szám alatt működő Rátkai Márton Klub. Itt nyílt meg május 4-én *Kőhegyi Gyula* grafikusművész kiállítása, a Művészetbarátok Egyesülete és a Somogyiak Baráti Köre rendezésében. A megnyitóra érkező közönséget rendkívüli művészeti élmány várta: bevezetőként a vetítőteremben megtekinthették *Króó András* játékfilmjét, amely „Én, Rippl-Rónai József” címmel fut napjainkban a mozikban, a nagy festő életének epizódjaiba adva meggyőző bepillantást.

A vetítés után a kiállítóhelyiségben köszöntötte a megjelenteket *Simon László*, a Somogyiak Baráti Köre elnöke, majd sor került *Kőhegyi Gyula* kiállításának megnyitására. *Király Zoltán* író, műfordító, lapunk szerkesztője e szavakkal kezdte el a kiállító munkásságának méltatását: „Úgy tűnik, *Kőhegyi Gyula* számára ez az esztendő a szám-mágia jegyében telik el. Ugyanis 1999-et írunk. Ha a két utolsó számjegyet megfordítjuk, 66-ot kapunk, vagyis a művész életkorát. Talán nem haragszik meg a leleplezésért: ebben az évben 66 éves. Ha a 66-ot megfelezzük, a 33-as szám jelenti születésének évét. Ez azért is érdekes, mert ha a 33-at megduplázzuk, megkapjuk életkorát. Ha pedig megháromszorozzuk, eljutunk a mához, 1999-hez, melyben a mostani, 33-ik önálló kiállítását rendezte.”

A továbbiakban megtudta a hallgatóság, hogy a művész Pestszentlőrincen született. A Képzőművészeti Főiskolát 1956 és 61 között végezte el a sokszorosító képgrafika szakon. Tanárai olyan neves mesterek voltak, mint *Kmetty János*, *Hincz Gyula*, *Ék Sándor* és *Barcsay Jenő*. Már 1961-ben tagja lett a Képzőművészeti Alapnak és a Fiala Művészek Stúdiójának. Több évig volt rajztanár fővárosi iskolákban, végül szabadfoglalkozású művész lett. Nagy hatással volt művészetére az a három hónapos tanulmányút, amit egy franciaországi művésztelepen töltött a Károlyi Mi-

Kőhegyi Gyula linómetszete, X3

hály Alapítvány ösztöndíjasaként. 1975-től 1982-ig tagja a Rézkarcoló Művészek Alkotóközösségének, 1994-től tagja a Magyar Grafikusművészek Szövetségének, újabban pedig a Művészetbarátok Egyesületének. Munkái sok rangos gyűjteményben megtalálhatók, méltán, mert 1971-ben a Balatoni Kisgrafikai Biennálén II. díjas volt, 1981-ben Bulgáriában nyert ezüst diplomát, 1991-ben pedig Budapesten, a Millecentenáriumi Kisgrafikai kiállítás különdíját nyerte el. „*Kőhegyi Gyula* többműfajú művész” – szökö tovább a megnyitóbeszéd – „Szép sikereket hoztak számára nagyobb méretű szabadgrafikai, melyekből mutatóban itt is láthatunk néhányat, többnyire linóleum-metszeteket. Kitűnő akvarelleket fest, melyek bemutatására külön kiállítás hivatott. A legnagyobb népszerűségnek talán kisgrafikai örvendenek: ex librisei üzeneteket hordoznak és üzeneteket közvetítenek. Könnyen el-

Kóhegyi Gyula rézkarc, C3

Kóhegyi Gyula rézkarc, C3

Kóhegyi Gyula fametszete, X2

küldhető másoknak, hiszen méretük folytán egy levélborítékban is elférnek, így szélesebb rétegekhez eljutnak. Néha felbukkan az a téves nézet, hogy az ex libris perifériális, igénytelen, vagy legalábbis nem eléggé fajsúlyos műfaj. Nagy népszerűsége világszerte viszont éppen az ellenkezőjét bizonyítja. A jó ex libris nagyon is igényes műfaj és komoly munkát igényel művelőjétől, hiszen kis területen, pár centiméteres helyen kompozíciót, teljes művet kell létrehozni; a témát, a mondanivalót sűríteni, tömöríteni kell, sokszor esszenciálisan, vagy legalábbis szimbólikusan kell fogalmazni. Ez gyakran nem kevesebb munka, mint a nagygrafikáé, éppen ezért ebben is lehet ugyanolyan remekműveket alkotni."

Ezután a megnyitóbeszéd Semsey Andornak, a neves grafika-szakértőnek 1978-ban, a művész egyik kiállításával kapcsolatos írását idézte. Semsey szerint kevés olyan grafikus van, aki meg ne próbálkozott volna a könyvjegy-művészettel, de csekély azoknak a

száma, akiknél ez a kirándulás bensőséges kapcsolattá vált, akik megtalálták és magukévá tették az ex libris világának sajátos nyelvezetét, ezért alkotásaikkal rendszeresen jelentkeznek. A gyűjtők között is kevesen vannak, akik az ex librisben is igényes műalkotást keresnek és nem sablonos, közhellyekkel kifejezett grafikát. Lapunk néhai szerkesztője ezt a ritka igényességét lelte fel Kóhegyi Gyula könyvjegyein.

„Kezdő művészként már 1963-ban kezdett kisgrafikával foglalkozni. Ezek egy része mélynyomású technikával készült (rézmetszet vagy rézkarc), más része magasnyomású: linómetszet, és az utóbbi időben egyre gyakrabban fametszet, mely az egyik legrégebbi grafikai sokszorosító eljárás. Ha a lapok témáit tekintjük végig, szembetűnő, hogy rendkívül széles skálájúak és gazdag információkat hordoznak. Ezek az ábrázolások azonban nem öncélúak, hanem velük kapcsolatban történik utalás azokra az aktuális gondolatokra, melyeket ma ébresztenek bennünk. Ezek a grafikák jellemzik a megrendelő egyéniségét, érdeklődési körét, hivatását, stb. tehát azt a személyt, akinek a nevére az ex libris készült. A grafikák nagyobb része szakrális, vallási témához kapcsolódik. Gazdagon merít a Bibliából, mely erkölcsi kultúránk alapja, ezért tanulságai örök érvényűek. Sorolhatnám tovább a gazdag tartalmakat hordozó művek közül a zenei, történelmi, népművészeti témákat, ám ezeket megtalálják majd a szemlélők a kiállításon. Valamennyi mű a grafikusművész képalkotó tehetségével és művészetével megelevenített üzenete a mához, a nézőkhöz, hozzánk. Köszönjük Kóhegyi Gyulának a grafika nyelvén küldött szép üzeneteket, a Rátkai Márton Klub illetékeseinek pedig, hogy lehetővé tették számunkra ezt az újabb találkozást Kóhegyi Gyula művészetével!"

A nagy tetszéssel fogadott megnyitóbeszéd után a jelenlévők meghallgatták Selli Zoltán előadóművész nagy átérzéssel tanuskodó versmondását, majd megtekintették a kiállítást.

KÉT ERDÉLYI MŰVÉSZ KÖZÖS TÁRLATATA

A Hadtörténeti Intézet és Múzeum nem először ad lehetőséget neves művészek legújabb alkotásainak bemutatására. Április 8-án délután két erdélyi művész kiállítása nyílt meg itt, akik már más alkalommal is szerepeltek együtt a budapesti közönség előtt. A marosvásárhelyi *Miholcsa József* szobrai, a csíkszeredai *Xantus Géza* pedig nagyobb méretű, színes tusrajzait, pasztell képeit és néhány aquatinta eljárással készült grafikáját mutatta be. A bibliai, történelmi vagy egyéb témákat, a súlyos mondanivalókat hordozó, víziókat ábrázoló alkotásokat Dr. Ladocsi Gáspár dandártábornok, tábori püspök mutatta be a közönségnek, amelyből idézzük az alábbiakat:

Xantus Géza és Miholcsa József erdélyi művészek neve nem idegen a Hadtörténeti Múzeumban. Örömmel fejezzük ki ezen újabb közös kiállításuk alkalmával, Húsvét szent nyolcadában.

Két világot kötnek össze a kiállított alkotások. Miholcsa erősebben kötődik a pogány ősmagyarországi örökségéhez, fába faragott alkotásai nem engedik feledtetni velünk azokat a gyökereket, melyek a kereszténység oltványának „vadalanyát” jelentették, – e kemény szót nem negatív értelemben használtam, inkább annak az erejét kívántam kifejezni, hogy a magyarság milyen erős gyökereken vette fel a kereszténységet.

Xantus Géza a keresztény magyarságunkat akarja gondolataink és elmélkedéseink tárgyává tenni. Talán nem túlzás azt mondanom, hogy történelmi kereszténységünkön vezetnek végig képei. Próféták, akik jobb belátásra figyelmeztették a népet. Mindez nemcsak bibliai örökség, hanem egy nemzet életében is aktualitás. A Jelenések könyve történelmet záró üzenetet hordoz, de szembesít a történelem értékelésével

Xantus Géza, aquatinta, C5

is... Elgondolkozhatunk azon, miként látjuk sorsunkat és történelmünket. Az ezredforduló ezt méginkább időszerűvé, aktuálissá teszi. Xantus Géza képei között szerepel két aktualitás: történelmet dokumentáló és feledtető képek a „Balkáni keselyűk”. Reméljük, mondanivalóját sokan megértik, üzenetét elfogadják és szívükbe zárják.

Dr. Ladocsi Gáspár

RÉSUMÉ

Notre rédacteur, *Zoltán Király*, fait connaître l'activité artistique de *László Feszt Jr.*, qui est né en 1957 en Roumanie et vit depuis 1990 à Budapest. – *Csaba Katona* écrit sur l'exposition de la Collection Katona Gábor, organisée à Szeged. Nous publions le discours d'inauguration y retenti du *dr Rudolf Krier*.

Parallèlement à Szeged, dans la Galerie Kass, fut organisée en avril l'exposition commémorative d'*Antal Fery*. À cette occasion son ami d'autrefois, *Mátyás Varga*, artiste-décorateur, lauréat du Prix Kossuth, a évoqué dans son discours ses souvenirs de jeunesse.

Sur l'exposition de *Gyula Kóhegyi* (Club Rátkai, Budapest) écrit *Imre Soós*, où *Zoltán Király* a fait l'éloge des gravures exposées. Nous citons quelques pensées du *dr Gáspár Ladocsi*, qui a inauguré l'exposition de *Géza Xantus* dans le musée de l'histoire Militaire.

Ferenc Lajos artiste graveur hongrois a légué en quantité ses créations et sa collection d'oeuvres d'art à la ville Gyula. Dans son article *Antal Arató* mentionne aussi, que le président d'autrefois de la Société Dürer de cette ville a publié 15 cartels graphiques et était l'initiateur de plusieurs concours d'ex libris.

Le Congrès de Boston, Concours Catalan de l'ex libris. Revue de presse, Nouvelles, Bibliophilie.

IN MEMORIAM LAJOS FERENC

1912-1998)

Az elmúlt években már nem látogatta a Kisgrafika Barátok Köre összejövetelét, ám szívós, következetes tenniakarással rendezte hagyatékát, a maga nemében egyedülálló műveit különböző közgyűjteményeknek ajándékozva. A legtöbb grafikát, festményt a hozzá közel álló Gyula városának ajándékozta. Nem csak saját műveit, hanem kortársainak (Haranghy Jenő, Szabó Vladimir, Molnár C. Pál stb.) birtokában lévő grafikáit, sorozatait is, amelyek – Lajos Ferenc műveivel együtt – önálló épületben nyertek elhelyezést. (Lásd: Geszti László: Állandó grafikai gyűjtemény Gyulán – Kisgrafika, 1995. 1. sz. 9. p.)

Noha nem sok ex librist készített, önzetlen támogatója volt a műfajnak, s mint a gyulai Dürer Társaság alapító elnöke kezdeményezte a társaság által szervezett nemzetközi exlibris-pályázatok és kiállítások szervezését, amelyek az 1992-ben a Dürer-pályázat meghirdetésével és lebonyolításával indultak. Ő maga már nem vett részt e pályázatokon, noha Dürerhez való vonzódását mi sem bizonyítja jobban, hogy 1945-ben kiadta metszeteit (Dürer metszetei. Sajtó alá rendezte és bevezette Lajos Ferenc Bp. Szépművészeti Műhely. 3 lap, 34 tábla, 29 cm.), majd közel ötven év múlva egy másik Dürer-sorozatot. (Dürer: János-Jelenések könyve. Fametszetek. Bevezette és sajtó alá rendezte Lajos Ferenc. Gyula, 1991. Dürer Társaság, 2 lap, XV. tábla, 30 cm.)

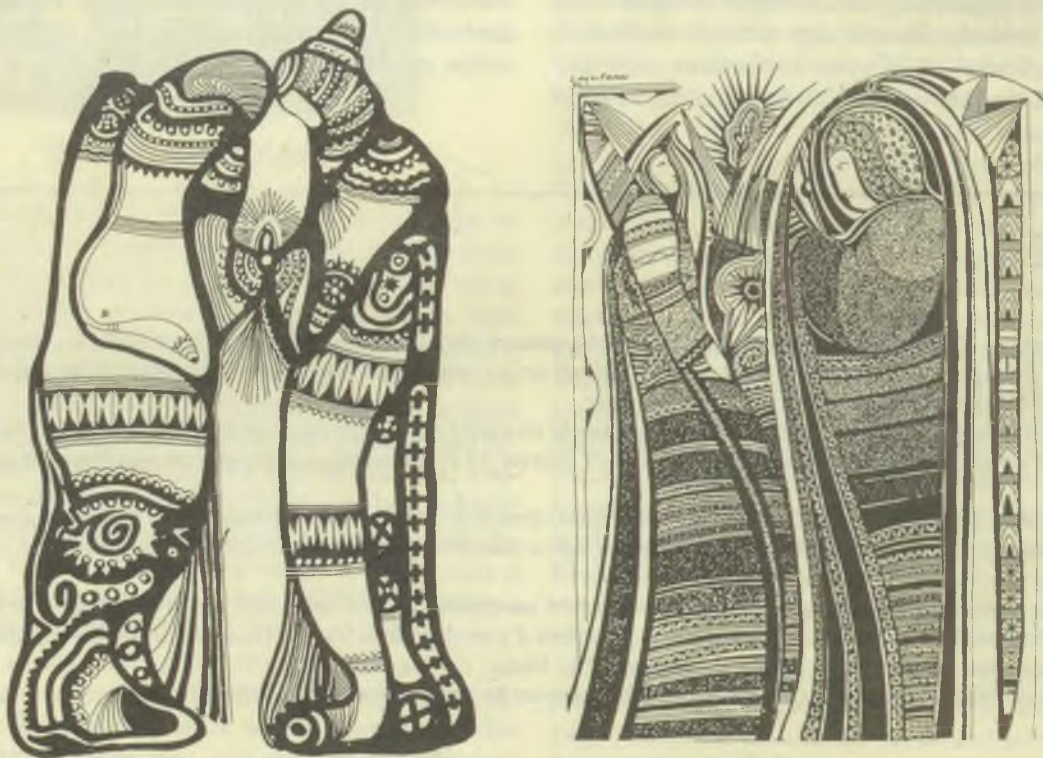
Lajos Ferenc grafikai, festői munkássága – saját val-

lomásai, publikációi szerint – a „néphagyomány vonzásában” alakult, terebélyesedett ki, ám ez a „néphagyomány” alig érhető tetten a munkáin, ő ugyanis túllepett a közvetlen élmények művészi megjelenítésén, egy önálló, sajátos mítoszt teremtve az emberiség és a magyarság kialakulásának, közösségi létének kezdetéről. Mint Geszti Péter művészettörténész írja: „A múltat megálmodó gondolatait az etnikum romantikája hatja át, de nem népművészetből, nem a falu hagyományából kiindulva. Neki másra volt szüksége: az őstársadalom elitjét és annak kultúráját akarta szóra bírni.” Mindez természetesen nem kedvezett annak, hogy Lajos Ferenc művei különösebb publicitást nyerjenek az 50-es, majd a későbbi évtizedekben. 1945-től 1990-ig kettő (az egyik Olaszországban), majd 1990-től 13 önálló vagy általa szerkesztett grafikai mappája jelent meg. (Lásd: Arató Antal: Lajos Ferenc 80 éves. Lajos Ferenc önálló kötetekben megjelent grafikái, írásai. – Kisgrafika, 1992. 3. sz. 1-2. p., 8. p.)

Néhány jelentős kiállítás, kormánykitüntetés újabb lendületet adott munkásságának, valamint annak, hogy életművének a javát rendezve, lehetőséget teremtsen annak elfogulatlan értékelésére, feltárására.

1998. július 24-én 86 éves korában hunyt el, augusztus 10-én a Farkasréti temetőben búcsúztatták tisztelői, családtagjai, Gyula város önkormányzatának vezetői, egyesületünk képviselői. Emlékét megőrizzük.

Arató Antal

Lajos Ferenc rajzai

A BOSTONI KONGRESSZUSRÓL ÉS PÁLYÁZATÁRÓL

Olvasóink több forrásból értesülhettek már arról, hogy az exlibris-egyesületek nemzetközi szövetsége, a FISAE, XXVIII. kongresszusát az U.S.A. Massachusetts államában, Boston városban rendezi meg. A tervek szerint a találkozóra 2000. augusztus 22-24. napjain kerül sor. A kongresszus soros elnöke, J. P. Keenan úr a közelmúltban az egyesületekhez írt levélben hívta meg a világ kisgrafika-gyűjtőit és alkotóit. Egyidejűleg az esemény előkészítéséről és a kongresszus alkalmára kiírt pályázatról is tájékoztatást adott, melyet az alábbiakban ismertetünk.

Az Egyesült Államokban az ex libris gyűjtésének tekintélyes múltja van. A 1890-től 1940-ig terjedő időszak a könyvjegy „aranykora” volt, de századunk első felében az érdeklődés iránta még csak fokozódott. A gyűjtők hivatalos egyesülete, az ASBC&D, 1922-ben alakult. Tagsága jelenleg 150 egyéni gyűjtőből és mintegy 50 intézményből áll. A társulás negyedévenként hírlevelet, időnként cserelistát és minden esztendőben évkönyvet jelentet meg.

A rendezendő kongresszus helyszínén működő Boston Athenaeum az ország egyik legrégebb, leghíresebb magánkönyvtára, mely hosszú ideje tagja az ASBC&D-nek. Jelentős exlibris-gyűjteménnyel rendelkezik és a találkozóra itt rendezik meg az amerikai könyvjegyek történetét a kezdetektől az „aranykorig” bemutató kiállítást. A kongresszus másik, nagyszabású kiállítását, mely a nemzetközi modern ex librist mutatja majd be, a Boston Public Library rendezi. Ez az állam első városi könyvtára volt és jelenleg a világ egyik legnagyobb könyvgyűjteménye, 6 millió kötetet és 11 millió egyéb dokumentumot (film, kézirat, ritkaság) őriz.

A találkozót a könyvtár szomszédságában, a Boston Mariott szállóban rendezik meg, ahol az ülések-

re, a csere lebonyolítására megfelelő helyiségek állnak rendelkezésre. A résztvevők elhelyezésére a körlevél több szállodát is ajánl. (A rendezők gondosságáról tanúskodó meghívólevél még azokat a légitársaságokat is felsorolja, amelyek a FISAE égisze alatt ide érkező vendégeknek kedvezményes repülőjegyet biztosítanak.) Boston város 200 kollégiumával és egyetemével, számos múzeumával – mint pl. a Museum of Fine Arts – gazdag élményanyaggal várja a találkozóra a látogatókat.

Külön körlevél ismerteti a *Boston 2000* exlibris-pályázat feltételeit, melyre a művek beküldésének határideje: 2000. január 15. Minden technika megengedett, a xerox-másolatok kivételével. Csak valóságos személy vagy intézmény neve szerepeljen az ez librisen. Egy alkotó legfeljebb 5 művét küldheti be, egyenként 4-4 kinyomtatott példányban, melyeknek egyik mérete sem haladhatja meg a 7 inchet. (1 hüvelyk = 2.54 cm.) A pályázóknak önéletrajzot kell mellékelniük, amely nevén, címén és születési adatain kívül tartalmazza kiállításainak, elnyert díjainak felsorolását, végül a beküldött pályaművek technikáját és készítési évét. (Csak az 1998-tól 2000-ig terjedő időben készült alkotásokat fogadják el.)

Új kikötés a pályázati feltételek között, hogy az alkotó mindegyik művéről 35 cm-es, keretezett dia pozitívot köteles készíteni és a lapokkal együtt beküldeni. A körlevél számos téma-kategóriát is felsorol az alkotások megkönnyítéséhez, de szinte kötelezően előírja a *Millennium* és a *Boston 2000* témák érintését.

A pályázatra jelentkezésnek, a művek beküldésének az előírt formanyomtatványon kell megtörténnie, ezért a pályázat iránt érdeklődő művészeket felkérjük, hogy ilyen irányú igényükkel forduljanak Titkárunkhoz, aki a kiírás angol nyelvű szövegét (benne a pályázati jelentkezési lapot is) meg fogja küldeni. Ez az irat tartalmazza a postai címet is, ahova a pályamunkáknak 2000. január 15-ik napjáig be kell érkezniük.

Soós Imre

KÖZÉRDEKŰ KÖZLEMÉNYEK

Az olasz exlibris-egyesület (AIE) szeptember 17-19 napjain rendezi meg találkozóját a Maggiore tó melletti Luino-ban. Részvételi díj: 80 000 Lira. A részvételi szándék bejelentését mielőbb kérjük levélben vagy faxon.

A csehországi Chrudim-ban október 9-10-én kerül sor a gyűjtők X. Nemzetközi Kongresszusára. A részvételi díja 800.- Cseh korona. Jelentkezési határidő: 1999. június 30. Mindkét rendezvény részletes programja megtekinthető Titkárunk irodájában.

Értesítjük a Tagtársakat, hogy az évi tagdíj 1999-re belföldi tagoknak 600.- Ft., külföldieknek 20 \$. Kérjük, hogy aki kevesebbet fizetett, egészítse ki az összeget.

*

Örömmel tudatjuk, hogy a KISGRAFIKA ismét 16 oldalon jelenik meg, így várjuk az eseményekről készült tudósításokat, beszámolókat.

*

A FÉSZEK Klubban tartott havi összejöveteleink július és augusztus hónapokban szünetelnek. A legközelebbi találkozó: szeptember első szerdáján délután 18 órai kezdettel.

KATALÁN EXLIBRIS-PÁLYÁZAT

A Katalán Exlibris-egyesület az új ezredév köszöntésére nemzetközi exlibris-pályázatot hirdet „Könyvjegyek a XXI. század számára” címmel, az alábbi feltételekkel:

1. A pályázaton a világ bármelyik alkotója részt vehet, legfeljebb három alkotásával.

2. Minden hagyományos és új technika megengedett, ami nyomtatással készül.

3. Szerepelnie kell a grafikán az Ex libris szónak, vagy ezzel egyenértelmű kifejezésnek, továbbá a tulajdonos nevének, ami létező személy vagy intézmény legyen.

4. A nyomat egyetlen mérete se haladja meg a 13 centimétert.

5. Beküldendő 4 szignált példány. Ezek hátoldalára ceruzával felírandó: az alkotó neve, országa, technika és az alkotás éve. Mindezek az adatok bekerül-

nek a katalógusba, amit a résztvevők díjtalanul megkapnak.

6. Hat díjat ítél oda a zsűri, egyenként 100.000 pezeta összegben.

7. A pályázat eredményét a FISAE keretébe tartozó folyóiratok közlik majd. A zsűri által kiválasztott legjobb művek kiállításra kerülnek a barcelónai egyetemen 2000. április 23-án, valamint egyéb helyeken.

8. A pályaművek beküldési határideje: 1999. december 31. Cím:

CONCURS INTERNATIONAL D'EX-LIBRIS
ASSOCIACIO CATALANA D'EX-LIBRISTES
Floridablanca 70-72, 5é-2a
E-08015 BARCELONA (Spain)

9. A beküldött munkák a Katalán Exlibris-egyesület tulajdonába kerülnek.

10. A pályázaton való részvétel ezen feltételek elfogadását jelenti.

FELHÍVÁS

A Kisgrafika Barátok Köre 40 évvel ezelőtt, 1959-ben alakult. A jubileum méltó megünneplése érdekében felhívással fordulunk az egyesület Művész-tagjaihoz. Kérjük, ez alkalomra készítsenek ex librist, kisgrafikát, és tüntessék fel rajta a jubileumot. Az utalás névre szóló lapokon is szerepelhet. Ha az alkalomra készült grafikákból legalább 15 színvonalas munka érkezik, egyesületünk mappát ad ki belőlük és azt illetményként adja a tagoknak e jeles évforduló alkalmából. *A legsikeresebb lap készítőjét jutalmazzuk!* Kérjük a Művészeket, hogy műveiket legkésőbb október 1-ig juttassák el az Egyesület címére.

Kóhegyi Gyula linómetszete, X3

Nagy László Lázár rézkarca, C3/2

SZEMLÉ

A GRAPHIA 134. számából értesültünk három nemzetközileg elismert mester haláláról. A múlt esztendő utolsó negyedében, majdnem azonos időben hunyt el *Gerhard Tag* német, *Marcel Jamar* francia és *Pam G. Rueter* holland grafikusművész. Ugyanebben a számban adtak hírt a lap egykori szerkesztőjének elhunytáról is: *Antoine Rousseau* hat éven át gondozta a lapot, ennek során több tanújelét adva a magyar művészek (Fery Antal, Stettner Béla) iránti megbecsülésének. Mintegy hatvan saját nevére készült ex libris-sel rendelkezett, kisgrafikai gyűjteménye kb. 80 000 darabot tesz ki.

Az ex libris témavilágáról szóló sorozatuk XVI. folytatásaként ezúttal a nőket ábrázoló lapokat veszi számba írásában Jan Yperman. A cikkben méltatott 33 kisgrafika között magyar művész alkotása nem szerepel.

*

A dánok EXLIBRIS-NYT c. folyóiratának ezévi februári száma 34 különböző exlibris-kiadványt kínál eladásra. Magyar vonatkozású ezek között a dr. Illyés László által szerkesztett mappa, amely *Nechánszky József* 8 szignált rézkarcát tartalmazza. Az Exlibristen nevű dán kiadó műhelyéből kikerült ritka nyomdatermék 350 dán korona eladási árral szerepel.

*

Az OBVESTILA 139. száma arról ad hírt, hogy a szlovéniai Ljubljánában március hónapban *Salamon Árpád* kisgrafikáiból nyílt kiállítás.

*

Az EXLIBRIS ABOENSIS 25. számában olvashattuk, hogy a finn gyűjtők VI. országos találkozóját májusban rendezték meg Naantali városban.

*

A katalánok EX-LIBRIS c. folyóiratának 19. száma megemlékezik exlibris-egyesületük alapításának 10 évfordulójáról. A lap ismerteti a Mota Miranda által szerkesztett enciklopédia-sorozat immár 23-ik kötetét, amelyben hazánkat ezúttal *Csiby Mihály* képviseli.

*

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 209. számában *Pierre Séjourmant* közöl beszámolót a *Félix Buhot* pályázat eredményéről. A Taylor Alapítvány által kiírt grafikai vetélkedőre a neves grafikus halálának századik évfordulója alkalmából került sor. (Talán még emlékeznek művészeink a kiírás egyik feltételére: a grafikák margóján széljegyzet (remarque) alkalmazása is kötelező volt, ahogy azt egykor *Buhot* is tette metszetein.) A szabad grafikai lapok versenyt *Toni Pecoraro* olasz művész nyerte meg. Az ex librisek közül *Miroslav Knap* szlovák művész alkotását találta a legjobbnak a zsűri. Mindkét műfajban fél-fél tucat további díjat is odaítéltek. Közöttük, de még a kiemelkedő lapokat alkotó „finalisták” között sem szerepel magyar művész.

*

A luxemburgi EX LIBRIS folyóirat 27. számában *P. Schlechter* számol be az ország Irodalmi Központjában az 1998-as esztendő utolsó hónapjában megrendezett kiállításról. A tárlat címe *Az ex libris és az irodalom* volt és azon 260 olyan könyvjegy szerepelt, amely 90 költő, író emlékét idézte. A cikk felsorolja az ex libriseken szereplő irodalmi kiválóságok nevét Andersentől Zoláig. A felsorolásban két magyar név szerepelt: Petőfié és Gárdonyié.

Jo Kohn cikke a most 70 éves *Vojciech Jakubowski* munkásságát ismerteti, 17 gyönyörű illusztráció kíséretében. A lengyel mester alkotásjegyzéke 779 darabra terjed ki. Kiállításainak felsorolásakor megemlíti a szerző, hogy a művészek Magyarországon Egerben volt egyéni kiállítása és Budapesten több csoportos kiállításon vett részt műveivel.

*

A fent említett luxemburgi folyóirat 28. száma arról ad hírt, hogy a *Maus Ketty* pályázatra 260 ex libris érkezett be. Mivel a kiállításnak helyet adó épület befejezése halasztást szenvedett, a díjkiosztást és a kiállítást Burmerange városban későbbi időpontban, előreláthatólag 1999. tavaszán rendezik meg.

A lap másik figyelemreméltó cikke *A. Włodarski* lengyel gyűjtő bemutatkozása, aki gyűjteményében 1000-nál több Napóleonnal utaló ex librist mondhat magáénak.

*

Immár a harmadik száma jelent meg a MAGYAR MŰVÉSZETI FÓRUM c. rangos folyóiratnak. Legutóbbi, 1999. februári számában *Fery Antal* egy fametszetét közölte. Kisgrafikáról lévén szó, annak történetét az alábbiakban ismertetjük:

Fekete Zsuzsanna cikke arról a finn szobrászról szól, aki Mikszáthot is megmintázta. *Alpo Sailo*, élete során 1902-ben és 1923-ban hosszabb időt töltött Magyarországon, számos barátot szerzett magának és a finn művészetnek. Második magyarországi időzése alatt a művész és gyermekei Felsőögdön *Lipóczy Norberttel* is megismerkedtek s később magukkal vitték Finnországba is. A mai gyűjtők által is jól ismert és tisztelt Norbert bátyánkról elmondja még a cikkíró, hogy később Lengyelországba költözött, ahol műgyűjtőként is ismertté vált. Azt is megemlíti róla, hogy a neves gyűjtő a Sailo családdal való barátság emlékét egy szép ex librisben öröklítette meg. A folyóirat közli *Fery Antal* 1963-ban készült fametszetét (Op. 314.), amelyen finn és magyar táj látható és a három Sailo gyermek neve olvasható.

A kultúrtörténeti szempontból igen sok érdekes adatot felsorakoztató cikknek egy szépséghibája van: *Fery Antalt* tévesen „budapesti faragóművészek” nevezi, ami sérti a magyar ex libris legnagyobb fametsző mesterének emlékét, egyben minősíti a cikk íróját is.

*

A Prágában megjelenő KNIZNÍJ ZNACKA c. folyóirat 99/1. száma arról tudósít, hogy az Európai Unió kulturális minisztere a fővárosnak *A kétezredik esztendő kulturális városa* címet adományozta. Az alkalomra kiírt pályázaton csak cseh grafikusok vehetnek részt. *Ľvo Prokop* cikke a vívósport mozzanatait megörökítő ex librisekről szól, áttekintve e sport „jogelődjeinek”, a párvialdal különböző formáinak történetét is. Elismeréssel ír e sportág kondíció-megtartó szerepéről, megemlítve, hogy a magyar *Kárpáti Rudolf* 50 éves korában még világbajnokságot nyert.

*

A L'EX LIBRIS FRANÇAIS 210. száma lapszemléjében ismerteti lapunk múlt évi első három számának tartalmát, szinte szó szerint átvéve a mi francia nyelven írt tartalmi összefoglalásunkat. Mindezt az irántunk megnyilvánuló figyelemnek, baráti gesztusnak tekintjük annál is inkább, mert a közlemények mellett magyar vonatkozású illusztrációt is közölnek, *Vén Zoltán: My Stamp* feliratú önarcképes bélyegét.

Pierre Séjourmant egy francia művészek fénykép után készült ex libriseiről írt. A P8 jelzésű technikával készült lapokból 12 darabot tartalmaz *J. Pierre* ott közölt alkotásjegyzéke.

G. Meyer-Noirel tollából kegyeletteljes sorokat olvastunk *Az ex libris Nagyasszonya, Pepita Pallé* (1911-1998) elhunytá alkalmából. A nálunk is ismert, neves spanyol gyűjtő arról volt híres, hogy lakása tele volt angyal-ábrázolásokkal, képekben, szoborban egyaránt. Természetesen könyvjegyein is kizárólag angyalok szerepeltek.

*

Francia-magyar művészet és barátság. Ezzel a címmel ad hírt 1999. március 27-i számában a L'ALSACE c. napilap a Herrlisheim városban megrendezett kiállításról. A hat művész részvételével, a Szent Mihály tereben látható volt elzászi tárlaton négy francia és két magyar művész alkotásai kerültek a közönség elé. A hazánkat képviselő *Sólyom Sándor* grafikáival és ex libriseivel, *Szentkirályi Miklós* pedig festményeken végzett restaurátori munkájának eredményét bemutató fényképekkel szerepelt a francia városban. Ez utóbbi honfitársunkról, az eseményről szólva, egy másik lap megemlítette, hogy a művész végezte Munkácsy 1881-ben festett *Krisztus Pilátus előtt* c. képének restaurálását. Ez utóbbi cikk szerzője írásának ezt a megtisztelő címet adta: *Európa a kiállítóterem falán.*

*

A MOHÁCS városról szóló helyismereti irodalom újabb, értékes forrásmunkával gyarapodott. *Lenkey István* és *Tardos Mária* szerzőpáros alapos kutatómunkájának eredményeként a közelmúltban került ki a nyomdából a MOHÁCSI SÉTÁK c. kötet, amely élvezetes stílusban, szemléletes módon tárja az olvasó elé a nagymúltú város számos, a nagyközönség által kevésbé ismert látnivalóját. A Média Mohács Kft. kiadásában megjelent, közel száz oldalas városismertető a napjainkban egyre szépülő város műemlékvédelmének legújabb eredményeiről is beszámol. A kötet elolvasása meggyőzi a turistát arról, hogy nemcsak a Busójárás napjaiban érdemes Mohácsra látogatni.

*

Bedő Sándor 13 ex librisét mutatja be a Zalaegerszegen megjelenő *Pannon Tükör* című folyóirat idei első száma. A művész festményeinek reprodukcióit pedig négy oldalas, színes mellékletben láthatják az érdeklődők. Szintén e számban olvashatjuk *Borbás György* interjút Bedő Sándorral, aki gazdag, sokoldalú életművének részeként említi meg az ex librisek készítését. („Az ex libris rajzolás pár évig – 4-5 évig – tombolt nálam, ez kis teret, kevesebb időt kíván, esős hétvégét, éjszakát, tanítási szünetet.”) Örömmel láttuk viszont kisgrafikáit és bízunk benne, hogy a műfaj kifejezési lehetőségeit, sajátosságait kitűnően ismerő és művelő művész folytatja ezirányú munkásságát is.

*

A *Művészet és Barátai* című folyóirat 1998/4 száma a Művészetbarátok Egyesülete alapításának negyedszázados évfordulójára emlékezik, s az évfordulóhoz kapcsolódó rangos rendezvényekről tudósít. Ha kissé késve is, őszinte szívvel gratulálunk az egyesület több mint 1000 főt számláló tagságának, a vezetőség önzetlen munkatársainak. *Gergely Mihály*, *Geröly Tibor*, *Kürthy Sándor* és mások

visszaemlékezései mellett örömmel olvastuk *dr. Soós Imre* írását a lapban a korábban megalakult különféle „művészetbarát körök”-ről, így a Kisgrafika Barátok Köréről is. Együttal őszinte szívvel gratulálunk az egyesület újonnan megválasztott elnökének, *Geröly Tibornak*, aki korábban több mint egy évtizeden át a főtitkári teendőket látta el. Fáradhatatlan szervezőkészsége, minden jó ügyet felvállaló igyekezete, közönségi elkötelezettsége, munkabírása, s nem utolsósorban sokoldalú tájékozottsága (amit mi sem jelez jobban, mint publikációinak sokasága) minden bizonnyal kiválóan kamatozik továbbra is feladatainak megvalósításában.

A lap idei számának vezető írásai Prokop Pétert köszöntik, aki január 6-án ünnepelte 80. születésnapját. *Szinte Gábor* (A Sixtus kápolna-csalódással), *Losonczy Miklós* (Gergely Mihály töprengései Bruegel varázslatairól), *Soós Imre* (Czimra Gyula emlékkiállítására Rákospályán) mellett számos érdekes olvasnivalót kínál, miként a második (március-áprilisi) lapszám is. Ez utóbbiban *Gergely Mihály* Bakallár Józsefről és Nagy Sándorról, *Soós Imre* Szilágyi Lászlóról (a róla megjelent könyvet ismertetve), *Salamon Sándor* a szombathelyi képtárnak a 20-30-as évek elfelejtett modern művészeit bemutató kiállításairól ír. *Geröly Tibor* pedig folytatja a már korábbi számokban elkezdett sorozatát, amelyben az egyesület elmúlt húsz évének történetét, s az ahhoz kapcsolódó dokumentumokat mutatja be. A május-júniusi számban *Sipos Tamás* értekezik a kultúra és a társadalom viszonyáról, s valójában ehhez kapcsolódik *Törekly Ferenc* írása is, amely a kortárs művészetben uralkodóvá váló deviáns dekadenciáról szól. *Kristó Nagy István* aukciós megfigyeléseit, *Gergely Mihály* naplójegyzeteit adja közre. Itthon és külföldön is egyaránt hiányt pótló írást publikált *Soós Imre*, amikor a különböző múzeumokban megtekinthető Van Gogh képeket vette számba. Ezekről ugyanis nem tudósítanak a monográfiák, egyéb kézikönyvek. A szerző nemcsak bemutatja a legnagyobb Van Gogh gyűjteményeket, hanem azok történetéről, az ott található fontosabb képekről is részletes áttekintést nyújt. Ezt követően 28 olyan múzeum, képtár adatait közli, ahol legalább 3 Van Gogh kép található.

HÍREK

Május hónap folyamán a Csepel Galériában újabb kiállítást láthatott a közönség a Magyar Képzőművészeti Egyetem archívumának anyagából. (Az előző kiállításról, mely a Képzőművészeti Tanszék rajzaiból mutatott be számos remekművet, 97/3. számunk hírei között emlékeztünk meg.) A mostani, immár negyedik alkalommal megrendezett tárlat mélynyomású, főleg rézkarc technikával készült lapokat tartalmazott, az 1920-tól 1930-ig terjedő időből.

A kiállítást *König Róbert* grafikusművész nyitotta meg, méltatva a válogatás jelentőségét, melynek alkotói között a magyar grafika legnagyobb egyéniségei (Barcsay Jenő, Derkovits Gyula, Dési-Huber István, Hincz Gyula, Kaveczky Zoltán, Rudnay Gyula, Vadász Endre) szerepelnek, jelentős alkotásaikkal. A kiállítás anyagát összeállító *König Róbert* érdeme, hogy az említett kiválóságok mellett grafikánk kevésbé ismert művészei is szerepelnek, hasonlóképpen jó színvonalú művekkel. Nevüket napjainkban ritkán említi a szakirodalom, ezért szívesen idézzük fel ezúton emléküket: F. Antal Elemér, Csóka István, Emánuel Béla, Feld Lajos, Gallé Tibor, Halvax Gyula, Istókóvits Kálmán, Korda Béla, Medgyesi Antal.

a múlt évben Pápán megrendezett ősbemutatójáról lapunk 1998/4. számában részletesen beszámoltunk. A tárlatot ezúttal is a rendező *Ürmös Péter* grafikusművész nyitotta meg.

A Németországi Kronach város körzeti könyvtárának igazgatója, *Herbert Schwarz* úr megküldte címünkre az 1999. esztendőre tervezett kiállításaink programját. A gyűjtők számára bizonyára érdekes kiállításokról az alábbiakban adunk összefoglalást:

Dési-Huber István rézkarca: önarckép

Tavasszal Budapesten a Kongresszusi Központban megrendezett nemzetközi könyvkiállításon ex libris-bemutatót is láthatott a közönség. A Magyar Illusztrátorok Társasága immár hagyományt folytatott tagjainak szerepeltetésével. A kiállított anyagból szükségesnek tartjuk megemlíteni *Kőhegyi Gyula*, *König Róbert*, *Molnár István*, *Ürmös Péter* és *Vén Zoltán* egy-egy alkotásának jelenlétét.

A horvátországi Rijeka, az egykori Fiume városban április végén nyílt meg a második nemzetközi ex libris-kiállítás. A tárlatot az Európatanács 50. évfordulójára rendezték. Körünk tagjai közül ezen *Kőhegyi Gyula* és *Ürmös Péter* grafikusművészek szerepeltetett alkotásaikkal.

Kőbányán a Szent László téren a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Artotéka-részlege rendezte meg március 18-án a *Szif Rezső – Kovács Rózsa gyűjtemény válogatott könyvművészeti kiállítását*, amelynek

- 1999. február 15-én zárult a *Könyv a könyvben* című kiállításuk, amelyen több magyar művész alkotásait is láthatta a közönség. (A tárlathoz Gütersloh-ban készült ismertető-füzetet Könyvespolc rotatunkban ismertetjük.)

- 1999. február 19–március 31: *Goethe-ábrázolások szülésgépzeneken*. A könyvtár 2 hónapos átépítését követően június 11-én nyílik *Karl Klaus* (1874-1936) emlékkiállítás.

- Július 16–szeptember 14: Cranach és Dürer az ex librisen.

- Szeptember 24–október 12: Tadeusz Szumarski lengyel grafikusművész kiállítása.

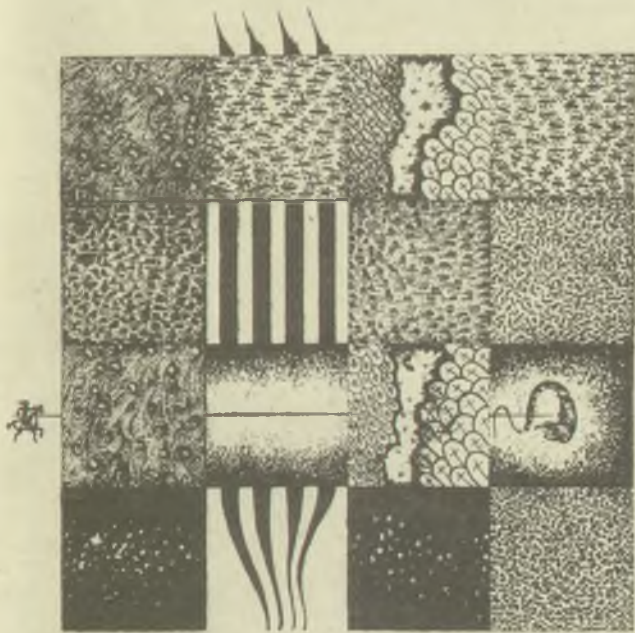
- Október 15–november 30: Asszonyok Goethe idejében. Grafikák és ritka könyvpéldányok bemutatója.

- December 3–2000. január 31. János: Jelenések könyve. A modenai könyvtár könyvritkasága.

Az igazgató ezúttal arról is értesített bennünket, hogy a könyvtár két korábbi, nagyszerű tárlata (Gerhard Stauf és Lembit Lõhmus grafikusművészek életmű-kiállítása) korábban csak xerox-sokszorosításban megjelent katalógusát a *Klaus Rõdel* által vezetett Exlibristen Kiadó könyv formájában is megjelentette.

*

Katalóniában a *Centre Catolic* nemzetközi metszet-pályázatot és kiállítást rendezett 1998-ban, amelynek katalógusából megtudjuk, hogy a díjazottak között van *Vincze László* grafikusművész is. Magyarországról két művészünk alkotása szerepel a katalógusban: Nagy László Lázár (Cegléd) és Icsu Molnár István (Budapest) egy-egy kisgrafikája, ill. ex librise, akiknek ezúttal gratulálunk a nemzetközi jó szerepléshez.

Molnár István rézkarca, C3

*

A lengyelországi Krakkó város *Exlibris Galériája* szintén pályázatot hirdetett és ennek eredményeként 1998. május 23 és július 31 között rendezte meg a *Krakkó a könyvjegyeken* című kiállítást. Érdekes volt a résztvevők nemzetközi aránya. A kiállított 311 ex libris szerzői a következőképpen oszlottak meg: 30 lengyel, 41 ukrán, 7 orosz, 10 litván, 10 jugoszláv, 1 észt, 1 lett, 6 román, 6 cseh, 4 német, 2 bolgár, 3 kazah, 1 azerbajdzsáni, 1 francia, 1 luxemburgi, 2 szerb, 2 spanyol és 2 magyar. A magyarokat a szegedi Tóth Rózsa és a keszthelyi Sóllyom Sándor munkái képviselték. Más-más országok képviselőiben az alábbi magyar nevű kiállítók szerepeltek még: Andruskó Károly, Andruskó Adorján, Farkas Melinda, Hervai Katalin és Kósa Bálint.

*

Mexikóban a múlt évben *Zacatecas* város és tartományi székhely hirdette meg az Ex-libris Roberto Cabral Del Hoyo c. pályázatot, amelynek résztvevői főként a dél-amerikai államok művészei voltak, közöttük csak néhány olasz, lengyel és orosz művész szerepelt a kiállításon. Magyarországról csak a ceglédi Nagy László Lázár grafikusművészünk kapott meghívást a mexikóiaktól, s így a tárlaton két színes rézkarcával szerepelt, s részvételét Zacatecas város vezetősége által a nevére szóló emléklappal ismerték el. Gratulálunk a művésznek, s a távoli földrészen kiállított két szép kisgrafikai lapját mi is bemutatjuk olvasóinknak.

*

Amint lapunk előző számában közöltük, április 30. és május 2. között rendezték meg *Aschauban*, az Alpok havas csúcsaitól körülölelt búbajos alpesi kisvárosban a Német Ex-libris Társaság 1999. évi ülését, ahogyan humorizálva emlegették, a század utolsó exlibris-találkozóját, nemzetközi részvétellel. A rendezvényen a házigazdákon kívül cseh, belga, dán, holland, izraeli, olasz, orosz, ukrán, lengyel, litván és osztrák részről mintegy százötven exlibris-gyűjtő és grafikusművész vett részt. Magyarországról csak Vén Zoltán grafikusművész volt jelen, ő is a rendezőknek köszönhetően mint meghívott vendég, holott amint a szervezők írták, német területen Magyarországhoz ennél közelebb nem rendeztek még találkozót.

Már az érkezés napján, pénteken délben nagy csereélet zajlott a szálloda nagytermében, ahol exlibris-kiállítást is láthattak a vendégek. A megnyitót *Christoph Zeckai* tartotta, aki egyébként a szervezés minden gondját-baját a vállán viselte. Ám minden simán, olajozottan ment, ami Bajorországban természetes. A vendégek közel laktak egymáshoz. A napi programot minden reggel kiúrták egy táblára. Szombaton jól szervezett kirándulás után hatalmas ebéd várta a társaságot. A bajor konyháról csak jót lehet mondani! A kisváros színes, festett házaival, patika-tisztaságával (Érdekes: sehol egy telefirkált, lefújtt fal!) igazi turista-paradicsom a két festői szigetű ékes 18 km hosszú és 13 km széles *Chiem-tó* közelében, ahonnan kötélvasúttal lehet feljutni a Zellerhorn-ra.

A találkozó búcsúvacsorával zárult, ahol az elődételektől kezdve kisebb szünetekkel éjfélig sorban találtak a legkülönfélébb alpesi specialitásokat. Közben megköszönték *Christoph Zeckainak* a remek szervezést, *Dr. Gernot Blum* pedig összegezte a találkozó eredményeit. A város polgármestere, együtt vacsorázva a kisgrafika barátjaival, megköszönte, hogy megtisztelték városát. Szép hosszú week-endje és nemzetközi találkozója volt ez az ex libris gyűjtőnek – újra magyarok nélkül.

*

Lapunk idei első számában beszámoltunk a *L'ex Libris Francais* 208-ik számáról, amely a lap hatvanadik évfolyamát ünnepli, s ez alkalomból közöltük annak egyik szép illusztrációját, *Henryk Feil-*

Nagy László Lázár rézkarca, C3

hauer rézmetszetét. Megdöbbenve értesültünk róla, hogy a nagytehetségű lengyel-német grafikusművész 1999. január 1-én, 56 éves korában hirtelen és váratlanul elhunyt. Magyar barátai, többek között Vén Zoltán is élénk kollektív kapcsolatok folytán szomorú szívvel gyászolják.

Ugyancsak elhunyt *Andrej Voznij* ukrán grafikus, aki az atomkatasztrófa idején Csernobil mellett élt, ott érte a baleset. Tudta, hogy napjai meg vannak számlálva. Kis teherautójával jár-

Nagy László Lázár rézkarca, C3

ta a nyugati országokat, ahol ruhaneműt és adományokat gyűjtött fertőzött csernobili gyermekeknek, s egy-egy jól szervezett, eredményes gyűjtő-akciót saját ex librisrel köszönt meg az ajándékozóknak. 1953-ban született és 1998 november 5-én, 45 évesen halt bele a sugárfertőzésbe.

A Bolognai Egyetem kiadásában *Remo Palmirani* és *Marina Zucoli* összeállította könyv jelent meg *Ex libris stellarum* címmel, amelynek magyar vonatkozása van annyiban, hogy a műben említés történik *Radónyi Román Károlyról*, és az illusztrációk között *Kertes Kollmann Jenő* és *Vén Zoltán* egy-egy lapjának képét közlik.

Ugyancsak *Remo Palmirani* professzor és munkatársa *Francesco Cavazzuti* *Il vecchio negli exlibris* címmel 150 ex librist mutat be, közöttük az alábbi magyar művészekét: Földes Imre, Imets László, Iván Szilárd, Vén Zoltán, Stettner Béla és Mühlbeck Károly. A névsor végén egy magyarnak kinevezett német művész áll: Ade Matilde.

KÖNYVESPOLC

HEINRICH LAKÄMPEL-LÜHRS: DAS BUCH IM BUCH
(Könyv a könyvben. Gütersloh város Múzeumának kiállítási ismertetője.) Gütersloh, 1991, p. 18.

„A könyv a könyvben. A könyvnyomtatás és a könyv élvezete az ex librisen” – ezzel a címmel rendezett kiállítást 1991-ben Gütersloh múzeuma. Az anyagot 1999. elején Kronach-ban láthatta a közönség s a tárlathoz a korábbi kiállítás ismertetőjét használták fel, újabb katalógus nem készült.

A 150 kisgrafikából álló kiállítási anyagot a város polgára, Paul G. Becker adta kölcsön gyűjteményéből. A neves gyűjtő maga is jelentős személyisége volt a német könyvkereskedelemnek. A kiadványból megtudtuk, hogy Gütersloh város a német könyvkiadás egyik fellegrvára, ahol évente hegyeket kitevő mennyiségű könyvet jelentetnek meg.

A kiállítás a könyv előállításának különböző fázisait mutatta be és az ahhoz készült ismertető füzet is ezek szerint tagozódik: Az író és munkaeszköze, az írógép, A szedő munkája, A nyomdász és a nyomógép, A könyvkötő műhelye, A könyv útja az olvasóhoz, Az olvasó.

A kiadvány hiányossága, hogy a kiállításon szereplő könyvjegyek katalógusát nem közölte. Schwarz úr leveléből értesültünk arról, hogy az alábbi magyar művészek munkái szerepeltek korábban Gütersloh-ban és most Kronach-ban: *Fery Antal*, *Müller Árpád*, *Nagy László Lázár*, *Stettner Béla*, *Budai György* fametszetű lapjának képét közli a kiadvány 17 más alkotás társaságában. Ez utóbbi ex libris Klein Sándor nevére készült és egy nyomdai szedőmestert ábrázol, betűtartó szekrény mellett.

Soós

A JELENKORI EX LIBRIS MŰVÉSZET. (Enciklopédia 1-23 k.)

A portugáliai Celorico de Basto-ban élő neves exlibris-és kisgrafika-gyűjtő, e műfaj jelentős személyiségeinek bemutatását szorgalmazó, és az *Ex libris Encyclopaedia-t* megjelentető *Artur Mário da Mota Miranda* úr több alkalommal adott lehetőséget egy-egy magyar grafikus bemutatására. Enciklopédiájából addig 23 kötet jelent meg, és 32 kötetre tervezi a sorozatot. Az utóbbi években a 17-ik kötetben *Ifj. Feszt László*, a 19-ik, 21-ik és 23-ik kötetekben *Szilágyi Imre*, *Takács Dezső* és *Csiby Mihály* kapott helyet. Ez utóbbi három művész munkásságáról *Lenkey István* írt összefoglalást és állította össze az opus-listákat az érintettek közreműködésével.

A 19-ik kötetben 14 művészt mutatnak be a szerkesztők. *Szilágyi Imre* debreceni művésztünk mellett angol, argentin, cseh, japán, jugoszláv, lengyel, német, olasz, orosz és spanyol alkotókkal ismerkedhettünk meg.

A 21-ik kötetben 13 alkotóról olvashatunk ismertetést. A Pécsen élő *Takács Dezsővel* együtt angol, argentin, francia, német, olasz, orosz, román, spanyol és szlovák grafikusokról olvashatunk.

A 23-ik kötetben szintén 13 művész között szerepel *Csiby Mihály* munkássága. Mellette angol, bulgár, cseh, finn, francia, észt, litván, olasz, spanyol, ukrán művészek sorakoznak.

Valamennyi kötet egységes méretben, csaknem egyforma köntösben, számozottan jelenik meg. Minden bemutatott művész fényképével, sok-sok szöveg közötti illusztrációval és némelyek esetében olykor több beragasztott eredeti nyomattal egészül ki az ismertetés és az opus-lista.

Sajnálatos, hogy az Enciklopédia itthon kevesekhez juthat el. Nemcsak a kis példányszám (300-500) ennek az oka, hanem akadályai anyagi lehetőségeink is. *Mota Miranda* úr minden kötetrel bepillantást nyújt az exlibris-művészet mai világába és lehetőséget ad arra, hogy nyomon követhető legyen – azoknak, akikhez eljutnak a könyvek – az a színes grafikai paletta, amelyből ma az ex libris születik.

TaMá

Ifj. Feszt László rézkarca, C3, C5